

The background of the book cover is a dark blue color, overlaid with a complex, abstract pattern of bright green lines. These lines form a series of concentric, wavy shapes that resemble stylized eyes or faces, creating a hypnotic and somewhat unsettling visual effect. The pattern is symmetrical and fills the entire cover.

ТОФИГ МАҲМУД

---

*Улдузлар,
дүшүнчәләр*

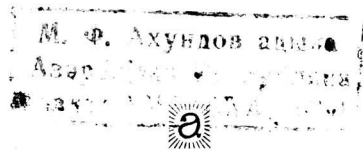

ТОФИГ МАҲМУД

---

*Удузлар,
дүшүнчөләр*

АЗӘРБАЈҶАН ДӨВЛӘТ НӘШРИЈАТЫ
БАКЫ · 1977

- М44** Тофиг Маһмуд (Меһдијев).
Улдузлар, дүшүнчәләр. [Ше'рләр.] Б.,
Азәрнәшр, 1977.
112 с.
Т $\frac{70403-100}{М-651-77}$ 101-77 С(Аз)

Мехтиев Тофик Махмуд оглы

ЗВЕЗДЫ. ДУМЫ

Стихи

(на азербайджанском языке)

ХЕЈИРХАҢЛЫГ

Хејирхаһлыг бир не'мәтдир...
дөвләтдир, вардыр,
Хејирхаһлыг мәһәббәтдир,
һамыда вардыр.
Бу дөвләти вермәк үчүн
ким ки, хәсисдир,
Горхулудур, мәкрлидир,
писдир,
хәбисдир!
Хејирхаһ вар мәгсәд күдүр...
көзәлдир анчаг
Торпаг кими, күнәш кими
Хејирхаһ олмаг!!!

1966

ТЭЈЈАРЭ БАКЫЈА ЕНИР

Кечэ жары... Јаваш-јаваш
енир тэјјарэ —
Булудлары јара-јара
доґма шәһәрә.
Бу күн евә гајыдырам
узаг сәфәрдән,
Көзләрими чәкмәјирәм
пәнчәрәләрдән.
Нараһатам, зүлмәт долу
јерә бахырам,
Бир ијнәнин учу бојда
нур ахтарырам.
Дејирәм ки, еј тэјјарә,
тез ол, тез шығы,
Көрүм, көрүм евимиздән
кәлән ишығы.
Фәгәт һәлә әтрафымыз
булудла долу,
Мәнә јаман узун кәлди
бу һава јолу.
Зүлмәт јердән мин-мин улдуз
парлады бирдән.
Ахын-ахын нур булағы
гајнады јердән.
Бу көрдүјүм шәһәрмидир,
ја шәфәг көлү?

Баш ашағы чевирмишләр
бәлкә дә көјү?!
Рәнк-рәнк јанан бу ишыглар
фүсункар, көзәл,
Нәһәнк сандыг ачылмышдыр
ичи долу лә'л.
Бу ишыглар бир-биринә
елә бағлыдыр,
Санырсан ки, нечә-нечә
бојунбағыдыр!
Бакы үстә јаваш-јаваш
енир тэјјарә,
Евимизи тапмаг үчүн
бахырам јерә.
Ишыглар көз гырпа-гырпа
елә сәјрышыр,
Ишыг олуб ишыглара
гәлбим гарышыр.

Нурланыр каинаг, яныр асиман,
Тэбиэт дэжишир, чаһан дэжишир.
Һәр шејдә ајдынлыг... нә сис, нә думан,
Рәнкләр чохалдыгча һәр ан дэжишир.

Севирәм сәһәри, чүнки бу сәһәр
Көзәлдән көзәлдир, тәмиздән тәмиз.
Јерлә көј арасы јанан шәфәгләр
Јарадыр нур долу, шәффаф бир дәннiz.

Бир ше'р, бир нәғмә олар бу сәһәр,
Инди үрәјимдә нәләр вар мәнним.
Көксүмдә, көзүмдә галар бу сәһәр,
Бүтүн варлығымда јашајар мәнним!

1964

6

ГАР ЈАҒЫР ШАҺБУЗА...

Гајалар, дағ-дашлар чеврилир сал буза,
Гар јағыр Шаһбуза, гар јағыр Шаһбуза.
Төкүлүр јупјумру, јупјумшаг, долу, гар,
Итирир чәмәни, чығыры, јолу гар.
Ағаппаг, сәһрли бир дүнја јарадыр,
Һәр шеји кизләдир, билмирсән һарадыр!
Гар јағыр... һава хош, меһрибан, мүләјим,
Мәктәбә тәләсир чаван бир мүәллим.
Гар јағыр... узаглар, јахынлар күмүшдүр,
Бәс нијә сојуг гар адамы үшүтмүр?!
Астадан көј күлүр, јер күлүр, дағ күлүр,
Нәһәнк бир ағачын чичәји төкүлүр.
Гәрибә бир гышдыр, бәнзәјир лап јаза,
Гар јағыр Шаһбуза, гар јағыр Шаһбуза.

Ағ шуба кејинир сөјүдләр, говаглар,
Сәс-күлә гачышыр, ојнашыр ушаглар.
Јаган гар иридир... һәр бири бир ноғул,
Јол үстә дајаныб бир ана, бир оғул.
Дејәсэн, чох узаг сәфәрә чыхыр о,
Кәдәрлә ананы көксүнә сыхыр о.
Кизличә һеј бахыр узагда бир гызә,
Гар јағыр Шаһбуза, гар јағыр Шаһбуза!

Архлар да, чајлар да, көлләр дә шүшә буз,
Јеријән ағаппаг тәпәдир автобус.

Јаған гар—көјләрин меһрибан кәлмәси,
Нәһәнк бир һәнанын — булудун илмәси,
Илк баһар кәлиндир—һардаса кизләнир,
Севинир, кејинир, бәзәнир, дүзәнир!

Јаған гар—бу баһар кәлинин күлмәси,
Узагдан кизличә-кизличә кәлмәси.
Һәр данә дөнүр ағ инчијә, улдуза,
Гар јағыр Шаһбуза, гар јағыр Шаһбуза.

1972

Көј тәмиз оlanda көнүл охшајыр,
Чејранлар су ичир бир саф булагдан.
Һәмишә тәмиз меһ хош әтир јајыр,
Көз дојмур јағышда чимән будагдан.

Сүбһ тездән кәлирәм бир чәмәнлијә,
Бурда улдуз гәдәр чичәк көрүнүр.
Сәһәрин шеһиндә јујунуб дејә
Чичәкләр нечә дә гәшәнк көрүнүр.

Баһарда чүчәрән көј отлар тәмиз,
Јајда, топа-топа булудлар тәмиз,
Пајызда саралан, нурлу хәзәлләр,
Гышдаса илк дәфә јаған гар тәмиз.

Көзәлдир ағаппаг көрпә әлләри,
Күлүр шејтан-шејтан үз-көзүндә нур.
Санки ишыг сачыр гара телләри,
Көрпәләр нә ширин, нә тәмиз олур!

Сүбһ чағы алышан үфүгләр кими
Көзәлдир шәфәглә дәниз доланда.
Ишыглы көрүнүр бир сәһәр кими
Инсанын гәлби дә тәмиз оlanda!

1967

ДАЛГА

Далга кәлир

аша-аша,
даша-даша...

Галхыр,

енир,
көпүкләнир.

Нә көрүрсә вурур, жыхыр,

Кәмиләрин үстә чыхыр.

Сүр'әтлидир,

Чүр'әтлидир,

Һамы деҗир гүдрәтлидир.

Далга билир

Архасынча

арха кәлир,

Үз-үз, мин-мин

далга кәлир!

1968

10

КҮНЛӘР

Кечир гатар-гатар өмрүмдән күнләр,
Кәтирир арзулар, дуҗулар мәнә.
Каһ севинч, каһ фәрәһ, каһ да гәм, кәдәр,
Каһ паҗыз кәтирир, каһ баһар мәнә.

Күнләр бир-бир ахыр далгалар кими,
Ашыб даша-даша башымдан кечир,
Бир-биринә бағлы һалгалар кими
Өмрүмдән, илимдән, җашымдан кечир.

Кечир бә'зән тоҗда, кефдә, дамагда,
Бә'зән дә җарымәст, җарыҗухулу...
Каһ чөлдә, дағ-дашда, каһ да отагда,
Кечир дүшүнчәли, гәмли, дуҗулу.

Күнләр мәним үчүн дөҗүш меҗданы,
Иш-күчдә, гаҗгыда, зәһмәтдә кечир.
Севдирир инсаны, бир дә чаһаны,
Вүсалда, көрүшдә, һәсрәтдә кечир.

Кечир үрәҗимдә из гоҗа-гоҗа
Думана чевирир хатирәләри.
Кәтирир өнүмә жени бир дүнҗа,
Көстәрир чөлләри, дағ-дәрәләри!

Өмүр сараҗымдан һисс олунмадан
Һәр дәфә бир кәрпич һопарыб кечир.

11

Дэрин дүшүндө үшүжүр адам,
Мэни узаг гүтбө апарыб кечир.

Букүнлө жашаыб, синэмдө бө'зөн
Өтөн эсрлэри жашадырам мэн.
Күнүмү—шөһрәти диллөрдө кэзэн,
Мө'налы күнлэрэ охшадырам мэн.

Кэзиб көрмәдижим јерләр галмајыб,
Пајыз лејсанында, гыш шахтасында.
Һәр күнүм әријән дамла олмајыб
Дамино дашында, нәрд тахтасында.

Күнләр човгун олуб боранда, гарда
Дәјишә билмәди мәнәббәтими,
Һәр јердә, һәр заман, чәтиндә, дарда
Горудум инсанлыг ләјагәтими.

Елә ки, арабир мәнәсыз итән
Күнлэри һаваја совурурам мән,
Јата билмәјирәм хәчаләтимдән,
Кечә дә, күндүз дә говрулурам мән.

Чох олур севинчим, тојум-дүјүнүм,
Гар, боран һеч заман сојутмур мәни.
Билирәм, кәләчәк сонунчу күнүм,
Нечә кәлир кәлсин, горхутмур мәни.

Тәки тәмиз олсун севким, диләјим,
Чатсын башгасына одум, ишығым.

Тәк мәним олмасын мәним үрәјим,
Һеч вахт азалмасын хејирхаһлығым!

Каһ һәсрәт, каһ вүсал, каһ күнәш, сәһәр,
Кечмәсин анларым кәдәр ичиндә!
Истәрәм, јашатсын мәни бу күнләр,
Мәнсиз ахыб кәлән күнләр ичиндә!

1964

ДАНИЛЭР

Даһилэр жашады јер үзәриндә
Зирвэлэр фәтһ едән хәјалларыјла,
Бөјүк кәмиләр тәк үзүб дәриндә
Нурлу јол ачдылар амалларыјла.

Мин не'мәт јетирән бир торпаг кими
Өмүр сүрмәдиләр өвләри үчүн.
Салону нурладан чилчыраг кими
Тә'риф кәзмәдиләр сөвләри үчүн.

Һәјатын туфанлы, кур селләрини
Бәнд кими сахлајыб мәрд әлләријлә,
Дүнјаја танытды өз әлләрини
Дүнјаја сыгмајан әмәлләријлә.

Әсрдән әсрә јол ачды кечди
Фикир гарталлары, сөз гарталлары.
Бүтүн кайнаты долашды кечди
Онларын мүгәддәс идеаллары.

Даһилэр жашады јер күрәсиндә,
Көклү чинар кими бој атды онлар.
Сәсләри курлады әсрин сәсиндә
Тарихин өзүнү јаратды онлар.

Елләрин ишыгы сабаһы үчүн
Өмрүнү, күнүнү гурбан вердиләр.

Каһ зиндан көрдүләр, каһ да ки сүркүн,
Кәдәр, мөһнәт долу һәјат сүрдүләр.

Онлар бәнзәјәрәк ал күндүзләрә
Галдылар тарихин сәнәләриндә.
Һеч вахт јер олмады хырда һиссләрә
Онларын асиман синәләриндә.

Дағлара чичәкләр јарашан кими
Јарашды онлара садәлик, вүгар.
Зүлмәтдә јандылар кәһкәшан кими,
Шахтаја дүшәндә баһар олдулар.

Чохдан өтүб кечән заманын өзү
Јашады онларын фикирләриндә.
Галды дағдан ағыр һәр садә сөзү
Чанлы хатирә тәк јер үзәриндә.

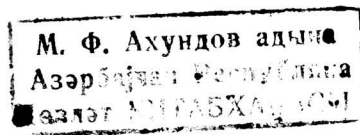
Даһилэр жашады јер күрәсиндә,
Көклү чинар кими бој атды онлар.
Сәсләри курлады әсрин сәсиндә,
Тарихин өзүнү јаратды онлар.

1967

ӨМҮР НӘҒМӘСИ

Унудулмаз тој күнү,
үрөкдә галар бу күн,
Јанар бир мајак кими
дәнизиндә һәр өмрүн.
Бу күн елә бир шәнлик,
елә бир севинч олар,
Инсанын үрәјиндә тәзә нәғмә доғулар.
Нәғмәнин нәфәсијлә
гызар өмрүн илләри,
Нәғмәнин һәвәсијлә
Нурлу халы тохујар
ајын, күнүн милләри!
Бә'зән туфана дүшүб
Мәтинләшәр бу нәғмә,
Бә'зән һичрана дүшүб
Һәзинләшәр бу нәғмә!
Тәзә рәнк,
аһәнкәлар
Бир көрпә һарајындан,
Кәрпич-кәрпич учалар
Кәрпич-кәрпич азалан
өмүр-күн сарајындан.
Јад улдуза дөнмәсә,
Дөнүк чыхыб сөнмәсә
Көзәлләшәр баһар тәк,

Тәзәләшәр баһар тәк.
Онда јанар елә нур,
даһа парлаг, даһа кур!
Сонра да гыз тојунда,
ја да оғул тојунда
Јени гүввәјлә чошар,
Бу тојдакы тәптәзә
бир нәғмәјә говушар,
Кәнчләшәр, ашар-дашар,
Јашар,
әбәди јашар!

Токиода, Мадриддә,

Лондонда јашајырам.

Халгын талеји үчүн дөјүшләрә галхана

Сәс верәрәк синәми чевирәрәм галхана.

Һарда күнәш јанырса,

Ушаглар сүбһ чағында

күлүшлә ојанырса

Мән ордајам, мән орда,

Һагг јолунда бир инсан

Күлләнин габағында

мәрд кими дајанырса

Мән ордајам, мән орда!

Һәр јанда јашајырам,

Тәкчә бир шәһәрдә јох, чаһанда јашајырам!

1970

КҮН КӘЛИР, КҮН КЕДИР...

Көзүмүзү ачырыг

күн кәлир,

Көзүмүзү јумуруг

күн кедир.

О кәлән күн кәлмәјир

бош јерә,

Дејир ки, хатирәјәм,

хатирә.

Бир өмүр китабында

вәрәгәм,

Бир зәррәјәм, дамлајам,

шәфәгәм.

Һәр аны бир јарпаға

бәнзәјир,

Агач кими бир өмрү

бәзәјир.

Кәтирир фыртынаны,

лејсаны,

Јашадыр күл-чичәји,

инсаны.

Нәгмәли, сәсли олур,

тар кими,

Јаваш-јаваш әријир

гар кими.

Белә күнләр өмүрдән

кетмәјир,

Тарих олур, һеч заман

итмәјир.

1969

Гызыл күнэшин шүаларыдыр
 фэһлэ эллэри!
 Дүнјада јени дүнја јарадыр
 фэһлэ эллэри!
 Бу эллэр кобуд, бу эллэр габар,
 Фэгэт мүгэддэс, фэгэт сепркар!
 Бир гэһрэманын ешги, мөрдлији,
 Дағын, гајанын күчү, сэртлији —
 фэһлэ эллэри!
 Тэмиз вичданын, тэмиз үрэјин,
 Хејирхаһ ишин, һалал чөрэјин
 Нишанэсидир фэһлэ эллэри,
 Бөјүк һүнэрин, бөјүк гүдрэтин,
 Гэһрэманлығын, һагг-эдалэтин
 Кашанэсидир фэһлэ эллэри.
 Нэһэнк бинанын сүтунларыдыр,
 Бөјүк үмманын далғаларыдыр,
 Санки чаһанын дајағларыдыр
 фэһлэ эллэри!
 Цөврүн, заманын мајағларыдыр
 фэһлэ эллэри!
 Даим чалышыр, гурур, јарадыр
 Сөкүр, дәјишир дағы, дәнизи,
 Бир тэјјарэнин ганадларыдыр
 Эн хошбэخت күнэ учурур бизи
 Јерин меһвэри, фэһлэ эллэри!

Дајандым мешэнин дэринлијиндэ,
 Чөкэнин, фысдығын сэринлијиндэ,
 һарданса јахындан таггылыты кэлди,
 һарданса узагдан шаггылыты кэлди.
 Кэлди шырылтылы бир булаг сэси,
 Ахды далға-далға гушун нэгмэси,
 Кимләрсэ булага кэлиб чатдылар,
 Чыр-чырпы јығарағ очаг чатдылар.
 Будагдан будага һоппанды дэлэ,
 Санки гапы дөјдү бир ағачдэлэн.
 Күнэш әјилэндэ үфүгэ сары,
 Мешэдэ рэнкэ бах: көј, јашыл, сары...
 Мэн бирдэн дүјдум ки, нэ таггылыты вар,
 Нэ инсан сэси вар, нэ шаггылыты вар.
 Даһа көрүмэди кедиб-кэләнлэр,
 Сусду булагларда ағачдэләнлэр.
 Кэсилди мешэнин бүтүн сэслэри,
 Ағыр, дэрин сүкут тутду һәр јери.
 Јајылды этрафа елә бир сүкут,
 Узан, јухуја кет, дүнјаны унут.
 Фикирлэр ичиндэ сүкута далдым,
 Јеримдэн галхмајыб белэчэ галдым.
 Бирдэн сэс ешитдим...
 чох-чох узагдан,
 Елә бил кэлирди дэрэдэн, дағдан.

Күчлэ ешидилэн,

дэриндэн кэлэн

Бу зэриф бир сәси динлэдикчэ мэн
 Елэ бил будаглар пычылдашырды,
 Елэ бил жарпаглар пычылдашырды.
 Бу сәси ахтармаг, кэзмэк һэдэрдир,
 Санки пычылдажан севкилилэрдир!
 Сүкут олса белэ, мешэдэ сәс вар,
 Санки дил ачмышды бүтүн ағачлар...
 Бу сәс пычылтылы, хош, инчэ, көврэк...
 Бу сәс бир үрәжин дөјүнтүсү тэк..
 Адам һәссас олса нэлэр дујармыш,
 Демэ мешәнин дә үрәји вармыш.

1967

Нечэ олур улдузларын көрүшү,
 Мүмкүнмүдүр лалэлэрин өпүшү?
 Әкэр чиммэк истәсэлэр көј отлар
 Бундан нечэ хәбәр тутур булудлар?!
 Нэдэн, кимдэн нәгмә дејир ләпәлэр?
 Сирр ичиндә нијә сусур тәпәлэр?!
 Һәјат үмман... һәм бөјүкдүр, һәм дэрин,
 Оду вармы дәрдин, гәмин, кәдэрин?!
 Мүмкүнмүдүр чәтир олсун будаглар?
 Бәстәкармы, нәгмәкармы булаглар?!
 Ахы говур нијә булуд булуду?
 Сәссизмидир мешәлэрин сүкуту?
 Вармы отун, вармы гарын нәгмәси,
 Даш-торпағын, күл-чичәјин нәфәси?!
 Чајлар нијә кечә-күндүз чағлајыр?
 Нәгмәсини гушлар һарда сахлајыр?!
 Гардан, буздан баһарда из галармы?
 Лал дәннзлә сөһбәт етмәк олармы?!
 Түкәнмәјир бу суаллар, суаллар,
 Бу фикирләр, дүшүнчәләр, хәјаллар!

1969

Мешэдэ вэлэс,
Мешэдэ чинар,
Бурда бир армуд
Агачы да вар.
Агач вугарла көjlэрэ бахыр,
Үч гардаш кими,
Үч jолдаш кими
Бирчэ көвдэдэн үч көвдэ галхыр.
Онлар бир олур
Баһар чагында јашыллашанда,
Онлар бир олур
Пајыз чагында гызыллашанда.
Бир јердэ онлар
Нәгмэ дејирлэр,
Ејни бичимдэ палтар кејирлэр.
Бир јердэ бөлүр
Гәм-губарыны,
Биркэ сојунур
Јаз палтарыны.
Гышда үчү дэ чылпаг көрүнүр,
Каһ сары олур,
каһ ағ көрүнүр.
Онлар бир олур шимшәк чаханда,
Бир јердэ чимир јағыш јағанда.
Онлар бир күлүр,
Бир ағлашырлар,

Күлөк әсәндә
Гучаглашырлар.
Гарда, туфанда,
Чәндә, думанда
Ајрылмаз онлар,
Гырылмаз онлар,
Дәрди, әләми,
Севинчи, гәми,
Бир дашыјырлар,
Бир јашајырлар,
Өлсәләр әкәр
Бир өләчәкләр!
Нәләр јарадыр, бир бах тәбиәт,
Көрмәмишәм мән белә сәдагәт
Мешэдэ вэлэс,
Мешэдэ чинар,
Бурда бир армуд
Агачы да вар!

Күнэш чыхыр...
Бир дэстэ лалэ кими...
О чыхыр ки,
Рэссам кими, фэһлә кими
Иш көрсүн дејә.
Һәр инсана
Фэрәһ, севинч версин дејә.
Дағлар үстә,
Дамлар үстә,
Бағлар үстә
Гызыл чэләнк һөрсүн дејә!
Кечәнин улдузларыны
Санки бир јерә јығыб,
Онлары инсанлара
Пајламаг үчүн чыхыб.
Бир улдуздур
        һәр зәррәси
Зәррәләрдән
Ишыгланыр јер күрәси!
О хејирхаһ аташин
Чох бөјүкдүр нијјәти,
Бир отдан белә
Әсиркәмир
Ишыг долу мәһәббәти!
О, достудур
Һәр ағачын, һәр инсанын,

Тә'риф күдмәз,
Шөһрәт билмәз
Хејирхаһыдыр
        бу дүнјанын.

Күнэш чыхыр...
Бир арзулу, бир нијјәтли,
Күнэш олмаг мүмкүн дејил,
Инсанлар вар
Фәгәт күнэш хасијјәтли!

ҮФҮГЛЭР ДАЛЫНДА

Мэни чэлб елэјир узаг үфүглэр,
Нечэ рэнкэ чалан парлаг үфүглэр.
Јерлэ көј арасы дэрин дэрэдир,
Бүтүн каината бир пэнчэрэдир.
Кэтирир гэлбимэ сөһрли дүјү,
Учмаг истэјирэм үфүглэр боју.
Бахырам, ох кими сүзүр дурналар,
Үфүглэр далында мө'чүзэлэр вар.

Үфүглэр узагда көзлэјир мэни,
Һэр заман гојнуна сэслэјир мэни.
Хэјалыма јелкэн, руһума ганад,
Һэр шеј нағыллашыр көзүмдэ јүз гат...
Гуртарыр о јердэ чөллэр, зэмилэр,
Учур тэјјарэлэр, үзүр кэмилэр.
Үфүг тэк узаныб кедир бир гатар,
Үфүглэр далында мө'чүзэлэр вар.

Сөһэрлэр нур сели, шэфэг гајнағы,
Кечэлэр улдузлар бир бојунбағы.
Көзүм мэ'на кэзир о үфүглэрдэ,
Гуш олуб чырпыныр гэлбим о јердэ.
Үфүглэр бојунча һэрэкэт, сүр'эт,
Әнкинлик, сонсузлуг, кенишлик, вүс'эт...
Ардынча апарыр мэни булудлар,
Үфүглэр далында мө'чүзэлэр вар!

МЕШЭ ПАЈЫЗ ВАХТЫНДА

Пајыз кэлди, гучағында
Мешэ она јоллар ачды.
Јол вериб һэр будағында
Јашыл-јашыл голлар ачды.
Јај кизлэнди бу дағларда,
Зирвэлэри булуд алды,
Күнэш јатды будағларда,
Чығырлары сүкут алды.
Мешэ тэмиз галсын дејэ
Чимди пајыз лејсанында,
Хэјаллара далсын дејэ
Итди пајыз думанында,
Думан ахды, түллэрини
Будағлара сәрди кетдч,

Күнэш гызыл теллэрини
Јарпағлара верди кетди,
Ачылды мин пэнчэрэси
Евэ бэнзэр һэр кушәнин,
Һэр кичирик мәнзэрэси
Таблосудур бу мешәнин.
Инсан кими синәсиндэ
Һәсрәти вар, нискили вар,
Онун будаг һејбәсиндэ
Нары, гозу, эзкили вар.
Будағлардан будағлара
Гушлар ганад чалды бурда,

Онлар учду узаглара,
Нәғмәләри галды бурда.
Кечди чејран балалары,
Кечди баһар сорағында,
Жамачлары, талалары
Гыров тутду сүбһ чағында.
Пар-пар јанды гызыл гојну,
Башга көркәм алды мешә.
Дәјишсә дә пајыз ону,
Јенә көзәл галды мешә!

1973

ПРОФЕССОР ӘЛИ СУЛТАНЛЫНЫН ХАТИРӘСИНӘ

Тәмкинлә, аста-аста
Кәлиб синфә кирәрди.
Өзүлә тәмиз, нурлу
Бир һава кәтирәрди.
Мүһазирә охујуб,
Чошар,
ашар,
дашарды,
О, бөјүк дүһаларын
Үрәжилә јашарды.
Кедиб о јан, бу јана,
Шах тутарды өзүнү,
Данышыб јана-јана
Унударды өзүнү.
Мүәллим сәнәгиндә
О, елә маһир иди,
Бизә елә кәлирди
Көзәл бир шаир иди.
Профессор синифә
Нә дәфтәр. нә китабла,
Нә портфеллә кирәрди,
Шекспири, һомери,
Мопассаны, Шиллери,
Онларын дүһасыны,
Онларын дүнјасыны

Портфелин ичиндэ јох,
Гэлбиндэ кәтирәрди.
Синифдэ булуд кими
Бошаларды, доларды,
Бә'зән Бајрон, бә'зән дә
Виктор Нүго оларды.
Өтән гәринэләрин
Гаранлығы ичиндән
Кәлән парлаг ишығы
О, бизэ бәхш едәрди,
Көзләринин нурујла
Гәлбләрэ нәгш едәрди.
Нур тәк ахыб кечәрди.
Һәр аны, сааты да,
Чыхмајыб јадымыздан
Дузлу атмачасы да,
Дузлу зарафаты да!

О күн университет
Јенэ ашыб-дашырды.
Чаванлар дәһлизләрэ
Күл кими јарашырды.
Мән өзүм дә бир анлыг
Чеврилиб тәләбәјэ,
Кәнчләрлэ биркә галхдым
Икинчи мәртәбәјэ.
Бахыб тәләбәләрэ
Узаг һәсрәтлэ јандым,
Таныш, доғма отағын

Гаршысында дајандым.
Бурда чаванлар ону
Дајаныб көзләјәрди.
О кәлиб бу отагда
Мүһазирә дејәрди.
Сыхылса да үрәјим
Инди ани кәдәрлэ,
Дајанмышдым елә бил
Һәммин тәләбәләрлэ.
Бирдән ики кәлмә сөз
Парлады илдырым тәк:
«Профессор кәләчәк».
Көкләнән симләр кими
Нечә титрәди үрәк...
Мәнэ елә кәлди ки,
О, јенә, јенә сағдыр,
Кәлән башгасы дејил,
О өзү олачагдыр.
Елә ки, сусду дәһлиз,
Јығыб далғаларыны
Санки чәкилди дәниз!
Кәлди ајаг сәсләри,
Мән ону көрмәјирдим...
Үрәјимдә тәлашла
«Одур, одур» дејирдим...
Унудараг өзүмү,
Бир ан јумдум көзүмү...
Дәрин сүкут ичиндән
Онун нәфәси кәлди,
Ајдын, кур сәси кәлди...

ЈАНАН БУЛУДЛАР

Булудлар гаја кими,
Булудлар таја кими
    дағ башында дајаныр.
Елэ ки, дүшүр ахшам,
Күнэш дэ итир тамам.
    онлар од тутуб јаныр.
Ағаппаг булудлары,
Санки бир топа гары
    шүалар јара-јара,
Дэјишиб бирчэ анда,
Чевирир асиманда
    гырмызы булудлара!
Лап үфүгүн гашында,
Дағын уча башында
    нәһәнк тонгал галаныр,
Рәнк алыб лаләләрдән,
О јүксәк зирвәләрдән
    јүз-јүз бајраг салланыр.
Ахшам дүшдүјү заман
Кимдир дағлар далындан
    белә күчлү нур јајан?!
Көз-көз алов көндәриб,
Бир зүмрүдә дөндәриб
    булудлары бојајан?!
Нијә јурд-јува салыб,
Бир јердә гонаг галыб
    Онлар дајана билмир?!

Көзәллик вериб көјә.
Көрәсэн нијә, нијә
    Әбәди јана билмир?!
Елэ ки, гаралыр гаш,
Дэјишиб јаваш-јаваш
    о булудлар гаралыр.
Елэ сүр'әтлә солур,
Гырмызы рәнк јох олу
    Јенә, јенә ағ галыр.
Кечәни јорғун кими,
Сәрилир јорған кими
    көј үзүнә булудлар,
Күнәшлә бир ојаныб,
Дағ башында дајаныб,
    јаныр јенә булудлар!

ИЛЛЭР ГАЖЫТМАСА ДА...

Инди чох узагдајам ушаглыг иллэримдэн,
Јенэ узаглашырам нурлу саһиллэримдэн.

Каһ фыртына көрүрэм, каһ гасырға, каһ туфан,
Башымын үзэрини алыр каһ чэн, каһ думан.
Дэјиширэм өзүм дә,
Гэрибэ нот сәсләнир сөһбәтимдә, сөзүмдә.
Билмәдим ушаглыгда

кин нәдир,
һиддәт нәдир!

Јалан, рија, нәш'ә нә,
пул нәдир, шөһрәт нәдир?!

Инди башгајам бир аз...

Бә'зән мејә ујанда,
Ада, пула, шөһрәтә
Күчлү мејл дујанда
Бә'зән кејфә чыханда,
Күчәдә бир көзәлин архасынча баханда
Түгјан едир о илләр,
Үсјан едир о илләр.
Лал кими дајанырам,
О саф, көзәл илләрин өнүндә утанырам.

Инди санки симләри гырылмыш бир тарам мән,
Истәрәм о илләри

Јенидән гајтарам мән.

Јох, бу мүмкүн дејилдир, мүмкүн дејилсә бары,
Гајытсын о илләрин тәмиз, саф дујгулары.

Јаш артыр илдән-илә,
Сачым ағарыр белә
Истәрәм ки, өзүм бир ушаға охшадым,
Охшада билмәсәм дә,
Саф ушаг үрәјини үрәјимдә јашадым!

1967

Hejрэтлэ бахырам уча зирвэjэ
 Мэндэ олмаса да гүдрэтли ганад.
 Кедирэм, зирвэjэ jетишим деjэ
 Кедирэм гэлбимдэ нэвэс, күч, инад.

Кечиb учуруму, кечиb коллары,
 Каh мешэ көрүрэм, каh jарган, дэрэ.
 Jan ала билмирэм, асан jоллары,
 Кизли чыгырлары көстэрэнлэрэ.

О зирвэjэ чатмаг! Сафдыр ниjjэтим,
 Ора кечэ-күндүз чан атырам мэн.
 Нэ гэм, олмаса да бөjүк гүдрэтим,
 Зирвэни гэлбимдэ jашадырам мэн.

Heч вахт руhдан дүшүб jатмаjачагам.
 Jenэ чэтин jоллар кечэчэjэм мэн.
 Бэлкэ дэ зирвэjэ чатмаjачагам,
 Бу ешглэ дунjадан көчэчэjэм мэн.

Паjыз булудлардан сүзүлүб кэлир,
 Дурна гатарына дүзүлүб кэлир.
 Кениш меjдан ачыр думана, чэнэ,
 Сэпир гызыл тозу чөлэ, чэмэнэ,
 Һэзинлик бэхш едир бага, булвара,
 Нэгмэ пычылдаjыр бүтүн гызлара.

Агырлыг кэтирир меjвэ багына,
 Тээ илмэ вурур көjгуршагына.
 Гуршагда бэрг вуруб нэр фэслин рэнки,
 Нэ көзэл һөрүлүб көjүн чэлэнки.
 Паjыз — дил анламаз, дэчэл, тэрс ушаг
 Дагларын башына гоjур аг папаг.

Одур тэбиэтэ вургунлуг верэн,
 Дэнизэ, булага чошгунлуг верэн.
 Кэзиб долашдыгча о диjар-диjар,
 Верир гызыл рэнкэ бөjүк ихтиjар.
 Баһар ағачлары jашыллашдырыр,
 Паjызса онлары гызыллашдырыр.

Jajыр түстүлэрлэ чөрэк этрини,
 һопдурур меjвэjэ чичэк этрини.
 Бэ'зэн күлэк олуб ат кими чапыр,
 Гызыл jарпагалары тут кими чырпыр.

Хэзэллэ долдурур кэнд жолларыны,
Гупгуру гурудур даг колларыны.
Жағышы дэрэдэ селэ дөндэрир,
Шимшэжин рэгсини тоја көндэрир.
Көзэлдир баһара бэнзэжэн пажыз,
Һэр жери ал-элван бэээжэн пажыз!

197

ХАТИРЭЛЭР ДЭФТЭРИ

Кими дөвлэт сахлајар, кими гызыл сахлајар,
Шаир исэ көнлүнү анчаг сэнэ баглајар,
Күнлэр кечсэ, доланса олсам белэ ихтијар
Олачагсан көнлүмүн эн гијмэтли көвһэри,
Хатирэлэр дэфтэри!

Чүнки бурда јашајыр һэјатымдан өтэн күн,
Амал, дужу, һэјэчан, севинч, кэдэр, тој-дүјүн.
Елэ бил күзкүсүсэн кечиб кедэн өмрүмүн.
Сэнсэн, сэнсэн шаирин чапсыз галан эсэри,
Хатирэлэр дэфтэри!

О күн алыб чевирдим санин вэрэглэрини,
Дујдум од үрэјимдэ сәһэр шэфэглэрини,
Сыхыб басдым синэмэ көјүн үфүглэрини,
Бир дэ, бир дэ јашадым јашадығым күнлэри,
Хатирэлэр дэфтэри!

1961

УЛДУЗЛАР... ДҮШҮНЧЭЛЭР

Улдузлар, улдузлар...
Узагдадыр
                                өчдадым кими,
Узагдадыр
Калэчэк өвладым кими.
Бә'зиси дә көрүнмүр
Набатинин
                                һардаса итмиш
                                мә'налы сөзү кими,
Бә'зиси дә кур јаныр
Сәмәд Вурғун ше'ринин
                                көзү кими,
Әбәдијјәтә говушмуш
Инсанларын
                                көзү кими.
Улдузлар, улдузлар...
Гәлбимдә
                                ишыг вар!
Һәр улдуз
                                нар данәси,
Бир көзәлин
                                мирвариси,
                                дүрданәси.
Нур тозу,
Гызыл тозу,

Јахшы инсанларын
                                дујғусу, руһу...
Улдузлар, улдузлар...
Кур јанар
Мүшфигим, Симурғум, Чавидим кими,
Нечә-нечә
                                өлмәз икидим кими.
Улдузлар јахын-узаг...
Ај кими, ил кими,
Фүзули, Сабир кими,
Аббас Сәһһәтлә
                                Әһмәд Чәмил кими...
Улдузлар, улдузлар...
Көјләрин
                                бәзәји,
                                јарашығы,
Һәјатда
                                ким севмир
                                ишығы?!
Көзәлдир
                                улдуз долу
                                кечәләр,
Даһа көзәлдир
Улдузларла бағлы
                                дүшүнчәләр!

1941-чи ил...
Үфүгдә гара думан,
Додагларда аһ, аман...
Һава исти, бүркүлү,
Атам гәмли, кәдәрли,
Атам бојнубүкүлү...
О, кетди эскәр,
Кетди бир сәһәр.
Ону мән јола салдым,
Он јашында бир ушаг,
Кетди
тәзәчә догулан,
Хәстәханада олан
Гызыны көрмәди
анчаг...
Бачым бөјүдү,
Чатмырды сүдү...
Ағлајыр,
ағлајырды.
Анам ону,
јемәклә јох,
Нәвазишлә,
Мәһәббәтлә
сахлајырды.
Елә ки, чөрәк једи,
Елә һеј—верин—деди.
Јејәр,
јенә истәјәрди,

Бөјүк дәрди
чөрәк дәрди.
Анам пајындан
Өзү јемәзди,
она сахларды.
Оғурлардыг ону биз,
Анам һеч нә демәзди,
ағлар, ағларды.
Чөрәк пајымызы
Тез-тәләсик јејиб
Дөврәјә алардыг
балача гызы,
Аста-аста,
тәләсмәдән
Чөрәк јејән бачымызы.
Уздардыг әлимизи.
Бачым
Јахын гојмазды бизи.
Гышгырарды,
Биз ону күлә-күлә
динләјәрдик,
Әлиндән дүшән
Хырда гырынтылары
бир тојуг кими
дәнләјәрдик.
Бу заман
Шән сәдалар мәни
Ајырды хәјалдан.
Јох, унутмаг истәдим

Бу кэдэри,
 О күнлэри!
 Башладым ојнамаға...

Каһ «Тэрэкэмэ»,
 каһ «Јаллы»

кетдим.

Рэгс етдим,
 Рэгс етдим.
 Чалғы... нәғмә... тост...
 Мәнә гошулду
 Нечә гоһум, таныш, дост...
 Ојнадым... ојнадым...
 Унуда билмәдим
 О кэдэри,
 О күнлэри...

Бу,
 мүмкүн дежил,
 Хошбәхт күндә
 јахына кәлди

О узаг,
 сојуг фәсил!
 Кәлди, јада дүшдү ки,
 Јахшыны-јаманы
 дујаг биз.

Хошбәхт,
 көзәл
 күнлэри

Даһа мөһкәм
 горујаг биз!

Нечә эср бундан әввәл,
 Јашајырды јер үзүндә көрүнмәмиш бир көзәл.
 Узағам о эсрдән,
 Веласкесин эсәриндә көрдүм о көзәли мән!

1962

ТЭЛЭЖЭ ДҮШЭН ЧҮҮҮР ҢАГГЫНДА БАЛЛАДА

Һәрдән салыб ядыма
Ушаглыг һәжатымы.
Унуда билмирәм мән
Бир ов эһвалатыны.
Дајым бир тэлә гурду,
Сонра пусгуда дурду.
Ахды чүјүр сүрүсү,
Кәлиб бурдан өтүшдү.
Онларын эн көзәли
Бирдән тэләжә дүшдү.
Гәлбим көврәлди јаман,
Аман, нә көрдүм, аман!
Чүјүр бир гамчы кими
Гыврылыб јараланды.
Сандым ки, дүшүб јерә
Бир шүшә параланды.
Нә тез солду ај кими,
Дартыныб бир јај кими
Өзүнү јерә вурду,
Дәрһал ајаға дурду.
Торпаға чырпды јенә
Өзүнү дөнә-дөнә...
Дырнаглары ган олду,
Додаглары ган олду...
Чапалады, дад етди,

Ону бычагмы кәсди...
Көр, нечә фәрјад етди.
Чүјүр титрәди, әсди...
Истәдим, ачам ону,
Гучаглајам бојнуну,
Дејәм, горхма, а чүјүр.
Вар күчүнлә кәл јүјүр.
Дәрһал ирәли чумдум.
Анчаг көзүмү јумдум.
Дәһшәт көтүрдү мәни,
Ганды бүтүн бәдәни.
Һәм дә мәни көрән тәк,
Чырпды өзүнү бәрк-бәрк...
Ширин олса да һәјат,
Бәлкә бир-ики саат
Чошду бу туфан белә,
Көрдүм бирчә ан белә
Чүјүр сакит галмады,
Өлдү, тәслим олмады...

1963

Эзиз ата,
 Кукла көрдүн мағазата.
 Гызын: — Ал, ал — гышгырса да,
 Није кукла алмадын сән,
 Ону саја салмадын сән?!
 «Нәјә лазым кукла» демә,
 Гызын үчүн
 Кукла ше'р,
 Кукла нәғмә!
 Эзиз ата,
 Көрпә гәлби бир һәсрәтин
 һавасында әсир етмә,
 Кукла онун дүнјасыдыр,
 Бунун үчүн
 Вар -јохуну әсиркәмә!
 Бу кукладыр
 һәм күндүзү, һәм кечәси,
 Ојунчағы, әјләнчәси.
 Кукла онун фәрәһидир,
 Бир гуш кими чәһ-чәһидир.
 Бәлкә одур
 Өмрүнүн илк рәфигәси?!
 Бу куклаја кечиб кедир
 Күнүнүн һәр дәгигәси!

Шән, дәчәл бир гызам мән,
 Она бир улдузам мән.
 Мө'чүзәјәм, сепрәм,
 Ону мән дә севирәм.
 Елә билир гәдрими,
 Уча тутур хәтрими.
 Истәјими тез дујур,
 Көзләримдән охујур.
 Гулдур һәр бујруғумда,
 Мән шаһам, о вәзирдир,
 һәмишә гуллуғумда
 һазырдыр, мүнтәзирдир.
 Тез-тез күсүрәм ондан,
 Узаг кәзирәм ондан.
 Кәлир, кедир, ахтарыр,
 Дөнә-дөнә јалварыр.
 Бир дәфә дә инчидим,
 Дедим, јенә инчидим,
 Она әзаб верим мән,
 Нә едәчәк көрүм мән.
 Дедим: ахтарар, арар,
 Јенә кәләр, јалварар.
 Јох, бу дәфә кәлмәди,
 Кечди һәфтә кәлмәди.
 Бир ај кечди, кәлмәди,
 Нечә ишди, кәлмәди.

Һәсрәтлә, јана-јана,
Нәзәр салдым һәр јана.
Јолларда галды көзүм,
Ахтардым ону өзүм.
Фикримдән, хәјалымдан
Ону ата билмәдим,
Күндүз јата билмәдим,
Кечә јата билмәдим.
Ону һәр вахт көзләдим,
Үрәјимдә сәсләдим:
«Атам-анам, гајыт кәл,
Пешиманам, гајыт кәл!
Кәл, даһа јохдур табым,
Гуртарсын бу әзабым!
Јалварырам, гајыт кәл,
Мәни гәмли, думанлы
Бир јухудан ајылт, кәл!»
Дөзмәдим... јана-јана,
Өзүм кетдим јанына.
Елә ки, ону көрдүм,
Дүз үстүнә јүјүрдүм.
Анчаг бирдән дајандым,
Башдан-ајаға јандым.
Үзүнү тутуб јана,
О, кечди сајмазјана.
Башыма од төкүлдү,
Дүнја үстүмә күлдү.
Гачдым јолдан кәнара,
Сөјкәндим бир чинара.

Дујдум ки, гәлбим дөзмүр,
Ағладым һөнкүр-һөнкүр...
Бир әл сачымда кәзди,
Бу әл титрәди, әсди...
Киминдир белә көзәл,
Белә мунис, исти әл?!
Силәрәк көз јашымы
Галдыранда башымы
Ону көрдүм, мән ону,
Инанмадым, сарсылдым,
Гучаглајыб бојнуну
Сармашыг тәк сарылдым.
Көзләри парылдады,
Астадан пычылдады:
— Сынаг кечмәди һәдәр,
Доғрудан да сөһрсән.
Мән сәни севән гәдәр,
Сән дә мәни севирсән!

Ф. Садыга

Өдалэт јолунда,
                   һагг јолунда
 Сынса да, мѣһв олса да,
 Кѣстѣрмѣсин
                   зѣйфлик,
 Гој јашасын,
                   гој вар олсун
                                   зѣрифлик!

1964

О ТӘПӘЛӘР, О ЈАМАЧЛАР...

Гаршымдадыр ахшам-сәһәр,
 О лөвһәләр, мәнзәрәләр...
 Күнәш доғар, бу аләмә
 Сәпәләјәр гызыл сачлар.
 Јанар, јанар нур ичиндә
 О тәпәләр, о јамачлар...
                   Үрәјимин тели галыб
                   Көј отларын арасында,
                   Ушаглығын оду јаныр
                   Булулларын арасында.
                   Аһ, доғмадыр, о дағ, о дүз,
                   Көјә галхан о ағачлар.
                   Мәнимләдир кечә-күндүз
                   О тәпәләр, о јамачлар.
 Бу јерләрә кәлсәм јенә
 Мән кәзәрәм дөнә-дөнә.
 Узанарам отлар үстә,
 Гушлар өтәр дәстә-дәстә.
 Өз башыны ијдә әјәр,
 Нәнәм јенә нағыл башлар.
 Ахшам дүшәр, мүркүләјәр
 О тәпәләр, о јамачлар.

1951, Бакы

КЭЛ, ХЭЗЭРИМ

Бир адәтдир һәјатымда
ахшам чағы, сәһәр чағы,
Чох сеvirәм, көзәл Хәзәр,
саһилиндә дајанмағы.
Сәнсэн мәним лајлај дејән,
нәғмә дејән әзиз анам,
Ахы, көзә көрүнмәјән
бир ләпәнәм, бир далғанам.
Одур ки, мән гучағындан
ајрылмырам дамла кими,
Синән үстән һеј кечирәм
далға кими, далға кими.
Сәндән һеч вахт ајрылмајән
бир гағајы олурам мән,
Фикир, дујғу дамласыјла
сәнни кими долурам мән.
Долурам ки, кәрәк дујум
мәним дә өз Хәзәрим вар,
Чошгунлугда, тәлатүмдә
бир аз сәнә бәнзәрим вар.
Бир севкилә кәл, Хәзәрим,
далғаланаг, ашаг-дашаг,
Ачым, ачым голларымы,
кәл, саһилдә гучаглашаг!

1952, Бақы

ҮРӘЖИМИН ЗИРВӘСИНДӘН...

Дејирләр ки, чох учадыр Кәпәз дағы,
Ордан бахсан, көрәчәксән һәр бучағы.
Јазда белә башын үстә төкүләр гар,
Дөрд јанында јелкән ачар ағ булулдар.
Онлар сонра учуб кедәр узаглара,
Учуб кедәр бу дағлардан о дағлара.
Көзләринин гаршысында вәтән дураг,
Дәниз дураг, тарла дураг, чәмән дураг.
Чыхмамышам сәјјаһ кими о дағлара,
Кетмәмишәм һәлә чох-чох узаглара.
Кетмәмишәм нечә даға, нечә кәндә,
Нә Зәрдаба, нә Тәбризә, нә Мәрәндә.
Елә чај вар, она гулаг асмамышам.
Елә јер вар, һәлә ајаг басмамышам.
Азәрбајчан! Көрмәк үчүн һәр бучағы,
Башдан-баша кәзмәмишәм бу торпағы!
Дујмаг үчүн, севмәк үчүн бу шәрт дејил,
Нә кизләдим, мәним үчүн һеч дәрד дејил
Дејирләр ки, Кәпәзә кет, о даға чых,
Һәр тәрәфи көрәчәксән ајдын, ачыг!
Көрмәк үчүн башдан-баша бу торпағы,
Дејин көрәк, нәјә лазым Кәпәз дағы?!
Вәтәнимлә нәфәс алан үрәјими
Галдырагаг уча тутдум Кәпәз кими.
Кечә-күндүз үрәјимин зирвәсиндән
Вәтәнимин һәр јерини көрүрәм мән!

1953, Бақы

Көзэлдир, көзэлдир көйдә булудлар,
 Мәним көз өнүмдән һеч вахт чәкилмәз.
 Ахыб сакит-сакит јај, пајыз, баһар,
 Нә дәрәд-һәсрәт билмәз, нә кәдәр билмәз.

Һәсәд апарырам онлара бә'зән,
 Мән дә көј үзүндә елә учајдым,
 Вәтән торпағынын үзәриндә мән
 О булудлар кими јелкән ачајдым.

Учмаздым узаға һеч вахт, һеч заман,
 Вәтән көјләриндә гәрар тутардым.
 Вәфасыз олмаздым, олмаздым, инан,
 Гошгарын башында кеңиб јатардым!

1954, Дашкәсән

Кәми ајыранда Бакыдан бизи
 Шәһәрә бахырам арам-арам мән.
 Ишыглар ичиндә өз евинизи
 Гәриб адам кими ахтарырам мән.
 Кәми јаваш-јаваш кедир, кедирди,
 Бакы үфүгләрдә итир, итирди.
 Шәһәрин гојнунда кәдәрсиз идим,
 Ону севдијимдән хәбәрсиз идим.
 Индисә гәмләниб ајрылыг күнү,
 Дујдум бу севкимин бөјүклүјүнү.
 Кәми јаваш-јаваш кедир, кедирди,
 Бакы үфүгләрдә итир, итирди.
 Көзүмдә хал кими кичилән шәһәр,
 Гәлбимдә бөјүдү каинат гәдәр!

1955, Бакы

Тәпәләрә чыхдым, дағлара чыхдым,
Көрдүм тәбиәтин бир кушәсини.
Уча бир зирвәдән ашағы бахдым,
Көрдүм јамачларда дағ мешәсини.

Дуруб сыра-сыра, дуруб јан-јана,
Вәләсләр, палыдлар, дәмирағачлар.
Көзүм ишләдикчә бахдым һәр јана,
Күнәшин одуну әмир ағачлар.

О нәдир, бәс елә од тутуб јанан?!
Бәлкә сәһв едирәм, хәјалдыр, нәдир?!
Алов сүтуну тәк галхыб дајанан
Мешәдә галанмыш тонгалдыр, нәдир?!

Бәлкә хәбәрим јох, бир јанғын дүшүб,
Јандырыр бу дағын јамачларыны.
Илдырым өтүшүб, шимшәк өтүшүб
Јандырыр бу улас ағачларыны.

Мешәдә көрүндү јанан ағачлар
Сонсуз бир үмманын мајаглары тәк.
Мешәдә көрүндү јанан ағачлар
Бөјүк бир ордунун бајраглары тәк.

1956, Лерик

Булудлардан јухары,
Учур дурна гатары.
О сыраја дүзүлән
Бәлкә бојунбағыдыр,
Бәлкә көјгуршағыдыр?!
Бәлкә кәлир бир орду,
Говур булуд булуду.
Јох, јох, ај шүасыдыр,
Бир ше'р мисрасыдыр.
Көјдә ганад чалараг
Учурлар һансы јердән?
Бәлкә чәнуб тәрәфдән,
Бәлкә кечән әсрдән.
Бәлкә вардыр онларын
Көзләриндә шикајәт,
Дилләриндә һекајәт.
Бәлкә үрәкләриндә
Вагифин гошмасы вар.
Нәғмәси вар, сазы вар.
Көндәрибдир онлары
Бәлкә гоча Видади,
О, јени хош аләмә
— Салам апарын—деди.
Бәлкә ләләкләриндә
Закирин кәдәри вар?
Бәлкә үрәкләриндә

Гәмли нәғмәләри вар?
Дурналар, ганад кәрин,
Бура Муғандыр, Милдир,
Бизим обадыр, елдир,
Булуд тәк азадсыныз,
Сиз она ганадсыныз.
Көjlәрә өвладсыныз.
Кетмәжин узаглара,
Башга, јад торпаглара.
Азаддыр ана вәтән,
Бүлбүлдүр шән-шән өтән.
Сизинлә биркә кедән
Үрәјимдир, дурналар,
Диләјимдир, дурналар.
Шеһ олуб үзүк гашы,
Парылдајыр чәмәндә.
Видадинин көз јашы
Гурумүшдүр вәтәндә.
Инди бурда инсанын
Нә дәрди, нә гәми вар,
Доғма Азәрбајчанын
Вургуну, Рүстәми вар.
Сиз тәјјарә, дурналар,
Енин јерә, дурналар.
Нә гәзәби, нә кини
Вар бизим овчулары.
Әбәдилик сакини
Олун бизим дијарын.
Дағ-дәрәләр ашын сиз,
Көјдә гатарлашын сиз,
Шәнлик нәғмәләријлә
Һәр вахт гагылдашын сиз!

КӘДӘБӘЈДӘ ГЫШ

Истәјирәм сәһәр-сәһәр
Көнүл ачан нәғмәләр
Мешәләри ојада.
Чөл динә, чәмән динә.
Јол кедирәм пијада
Арыгыран кәндинә.
Бурда дүзләрин гары
Галхыб диздән јухары.
Дағ көрүнүр, јанындан
Гушлар да өтә билмәз.
Кәнд көрүнүр, јолундан
Машынлар кедә билмәз.
Овчу дағда ов күдүр,
Јанында Алабашы.
Парылдајан сүнкүдүр
Гајаларын шиш башы.
Өтүб узун јоллары
Һеј чыхырам јухары.
Атлы кечсә дә јенә
Минмәјирәм тәркинә.
Ајагларым донмајыр,
Јанагларым донмајыр.
Рун верир јоллар мәнә,
Од кәтирир гар мәнә!..

1957, Москва

1958, Кәдәбәј

Даһа күчлү ах, Күрүм,
 Сәнин чошгун сујунла
 Ишыгланыбдыр өмрүм.
 Нәгмә кими сүзүлдүн,
 Чичәк кими дүзүлдүн.
 Көрдүм сәни күл ачан
 Дүзләрдә, чөлләрдә мән.
 Инчи тәк пар-пар јанан,
 Өзүн кими узанан
 Назик мәфтилләрдә мән.
 Сәни һәр јанда көрдүм,
 Милдә, Ширванда көрдүм.
 Көрдүм бир шимшәк олуб
 Јајлагларда чаханда.
 Күнәшин нуру кими
 Отаглара аханда.
 Көрдүм сәни Хәзәрдә,
 Нечә-нечә шәһәрдә.
 Сәни Кәпәз дағында,
 Гошгар дағында көрдүм,
 Доғма Азәрбајчанын
 һәр бучағында көрдүм.

1961, Әли Бајрамлы

Мән көзләрәм лиманда
 Бир кәмини, ахшамын
 Сакит, гүруб чағында,
 Јолдашымы көзләрәм
 Бир чајын ғырағында.
 Көзләрәм севкилими
 Сәмәд Вурғун бағында.

Әкәр хәјал кәтирсә
 Мән гарталы көзләрәм.
 Әкәр вүсәл кәтирсә
 Мән гатары көзләрәм.
 Јај вахты бар көзләрәм,
 Пајызда гар көзләрәм.
 Ғыш вахтында көзләрәм,
 Баһар кәлә, күл дәрәм.
 Дарыхмарам, көзләрәм
 Ағачлар чичәк ача,
 Јердә чејранлар гача,
 Көјдә дурналар уча!
 Севинч, гүрур кәтирән
 Мүждә, хәбәр көзләрәм,
 Елләрә нур кәтирән
 Ғызыл сәһәр көзләрәм.

Көзлэрэм бир көрпәнин
Дүнјаја кәлмәсини,
Бәстәкарын, шаирин
Тәзә бир нәғмәсини.
Узагда бир сәадәт
Әкәр варса, көзләрәм,
Дүнјада јахшы, көзәл
Нә оларса, көзләрәм!

1962

ЧӘТИН ОЛАР...

Бизим јерләрин гышы
Гылынч кими сәрт дејил,
Бу, һеч бөјүк дәрд дејил.
Бизим гыш мәрһәмәтли,
Мүлајим тәбиәтли
Гызлар кими көзәлдир.
Мән дејәрдим, бәлкә дә
Баһар кими көзәлдир.
Бизим гыш не'мәтлидир,
Јаман бәрәкәтлидир.
Јај вахты, кечә јары,
Ајын сүд шүалары
Синәсиндә ојнајан
Бир чајын лал ахышы,
Көзәл көрүнүр нечә,
Көзәл олур еләчә
Бизим јерләрин гышы.
Севинчимдир јаған гар,
Бәсдир даһа—сөјләсәм
—Јох—дејәр үрәк мәнә.
Әкәр човғунда, гарда,
Доғма, ана дијарда
Долашмасам, кәзмәсәм
Бәлкә дә чәтин олар
Бу гышы севмәк мәнә!

1963, Шаһбуз

КЭЗИРЭМ ВЭТЭНИ

Кэзирэм вэтэни бир ајдыр јенэ,
Кечирэм дүзлэрдэн арам-арам мэн.
Һејранам бу јурдун көзэллијинэ.
Нэ гэдэр кэзсэм дэ јорулмарам мэн.

Галын мешэлэри сэриндэн сэрин,
Мэнэ дағ-дэрэси од, нэфэс верир.
Чајлары, көллэри дэриндэн дэрин,
Сэсимэ шимшэклэр тэзэ сас верир.

Дурурам Аразын, Күрүн јанында,
Бу чајлар дејилми голларым мэним?!
Онлар далға-далға ахыр ганымда,
Бу чајлардыр һэјат јолларым мэним.

Көчүр үрэјимэ ана тэбиэт,
Нэгмэјэ чеврилир бир гушун сэси.
Ағач көлкэсиндэ дурурам, фэгэт
Даима үстүмдэ галыр көлкэси.

Бу кэзмэк артырыр бир үмман гэдэр
Вэтэн торпағына вургунлуғуму.
Елэ ки, јорулдум, јашыл чэмэнлэр,
Чыхарыр чанымдан јорғунлуғуму.

Бахырам дағлара, бу уча дағлар
Дэјанэт кэтирир, мэрдлик кэтирир,

80

Мэни говушдурур баһара бағлар,
Сылдырым гајалар сэртлик кэтирир,

Доланыр һэфтэлэр, доланыр ајлар,
Анчаг мэн кэзмэкдэн усанмајырам.
Јашаја билэрми дајанса чајлар,
Мэн дэ чајлар кими дајанмајырам.

Инди бир-бириндэн нечэ ајырым
Баһары, пајызы, јајы, гышы мэн?!
Бүтүн фэсиллэрдэ кэрэк таныјым
Вэтэн торпағында һэр гарышы мэн.

Дағларда көрүнүр нэ думан, нэ чэн,
Сөјүдлэр, чинарлар гоша-гошадыр,
Нурлу бир дүнјадыр гэлбимдэн кечэн,
Мэни гэлбим дејил, вэтэн јашадыр.

1964, Гах

Жағыш аста-аста жағыр мешәжә,
 Милјон-милјон инчи жағыр мешәжә.
 Улдуз дамаллары, нур дамаллары
 Дөјүр, сәсләндирир јашыл дамлары.
 Кәлдикчә мешәнин, жағышын тә'би,
 Чалыныр астадан бир нечә тәбил.
 Су јашыл сүзкәчдән сызыб төкүлүр,
 Мешә чимә-чимә севинир, күлүр.
 Будагдан будаға дүзүлүр жағыш,
 Јарпагдан јарпаға сүзүлүр жағыш!
 Көзәл сыргя олуб галыр хардаса,
 Өн һезин бир нәғмә чалыр хардаса,
 Дамлалар сахлајыр өз аһәнкнини,
 Алыр јарпаглардан јашыл рәнкнини,
 Чимдикчә һәр гаја, һәр јарпаг, һәр даш,
 Парлајыр нә гәдәр фирузәји гаш.
 Жағыш шырыл-шырыл сүзүлүр хардан,
 Көвдәдә јаранмыш навалчалардан.
 Жағыш аста-аста жағыр мешәжә,
 Улдузлар, инчиләр тахыр мешәжә,
 Көзәллик, тәмизлик бәхш едиб она,
 Сонра да узагдан бахыр мешәжә.

1965, Ордубад

Учалмаг, учалмаг һәвәсиндәјәм,
 Бир дағын ән жүксәк зирвәсиндәјәм.
 Мәним узандығым кичик бир чадыр,
 Улдуза, күнәшә булуда чатыр!
 Јата билмәјирәм, кечә јарыдыр,
 Көз гырпан көјләрин ишыгларыдыр.
 Көзүмә долан нур ахын-ахындыр,
 Көрүрәм улдузлар мәнә јахындыр.
 Елә јахындыр ки, әлини узат,
 Көтүр, гојнуна гој, улдузларла јат!
 Онларын һәр бири,
 алмадан ири,
 Сағымда, солумда јаныр мирвари.
 Улдузлар о гәдәр јахын олуб ки,
 һамысы гәлбимә ахыб долуб ки...
 Бу кечә онлардыр көнлүмә һәмдәм,
 Нурлу асманна ачылыб синәм.
 Севмишәм һәјатда ишыглы јолу,
 Чадыр бир ағачдыр, үстү нар долу...
 Галхдым ки, онлары бир-бир сајам мән,
 Көрдүм улдузларын гојнундајам мән!

1966, Кәлбәчәр

АСТАРАҖА ЧАТМАМЫШ...

Астараҗа аз галыр,
Сән машыны аста сүр,
Көзәлликләр чохалыр,
Нечә лөвһә көрүнүр.
Аста сүр ки, һәр јери
Көрүм кечә-кечә мән,
Бүтүн көзәлликләри
Кечим сечә-сечә мән.
Аста сүр, аста-аста,
Гуртармасын Астара.
Сүр арзулар, вүсаллар
Хијабаны бојунча,
Сејр едим бу хәјалла
Көзәллији дојунча.
Аста сүр, аста-аста,
Гуртармасын Астара!

1968, Ләнкәран

ЭЛВИДА, ЕДИТТ, ЭЛВИДА

(Данимарка ше'рләриндән)

Көрдүм он ики күндә
Варды бир күнәш гәдәр сәнә еһтијачымыз.
Тәкчә бәләдчи дејил,
Олдун бизим доғмамыз, олдун бизим бачымыз.
Һеч билмирәм нә дејим,
Бизи бир-биримиздән

ајыран бу саата,

Элвида, Едитт, элвида!

Елә көзәлсән сәни
Оғланлар мин көзәлин ичиндән сечә биләр.
Инчәбел гызлар кими
Зәриф белин ијнәнин учундан кечә биләр.
Дејәчәјәм һамыја
Көзәл бир достум вардыр

Узаг Данимаркада,

Элвида, Едитт, элвида!

Тәлејә бах, ишә бах,
Көрүшсән дә јад кими, јад кими ајрылмадыг,
Узагда јашасаг да,
Гәлбән, руһән сәнинлә узаг, узаг олмадыг.
Билирәм ки, Бақыда
Көврәләчәк үрәјим

сәни салдыгча јада.

Элвида, Едитт, элвида!

ЧИННАР МЕШӘСИ

Ачылыб өнүмдә көзәл мәнзәрә:
Бөјүк вәтәнимин кичик кушәси.
Дагларын гојнунда узун бир дәрә
Чинар мешәсидир, чинар мешәси.

Һәлә көрмәмишдим бу гәдәр чинар,
Сырасы, дүзүмү нечә гәшәнкдир.
Јарашыр онлара эзәмәт, вүгар,
Һәр бири јамјашыл нәһәнк чичәкдир!

Бөјүк бир ордунун әскәрләри тәк
Чинарлар сөјкәнәр бири-биринә,
Тохунар астача әсәндә күләк,
Булуллар, думанлар чијинләринә.

Гонаг кәләр күнәш, гонаг кәләр ај,
Һәр будаг дәрәнин сүнкүсү кими.
Ағачлар алтындан ахыб кечәр чај,
Кечәр чинарларын күзкүсү кими.

Һәр чинар кешикчи... јарлы-јараглы
Мөһтәшәм көвдәси ағаппаг мәрмәр.
Нәһәнк чәтир кими... мин бир будаглы,
Јамјашыл јарпаглар јамјашыл мәхмәр.

Көрүнмәз мешәнин сону, әввәли,
Инсан итә биләр дәрин јериндә.

Кечә кәлән кими көјләрин лә'ли
Улдузлар титрәшәр зирвәләриндә.

Тәбиәт онлара бир бағбан олар,
Сахлар һәр аддымда хатирә изи,
Дәрә узандыгча хијабан олар,
Дәрә—чинарларын еви, дәһлизи.

Һәр ағач јамјашыл нурдур елә бил,
Мешә — тәбиәтин ешги, севкиси.
Бахырам, көрдүјүм бир мешә дејил,
Чинар сәркисидир, чинар сәркиси!

1971, Зәнкилан

Шүалар көйлөрдө жана бир сачын
 Шимшэкли, шэфэгли золагларыдыр.
 Фырланан, доланан гызыл агачын
 Чаһана жаылан будагаларыдыр.
 Күнэш—жер өвладлы меһрибан ана,
 Шүалар узанан ана голлары.
 Өпүб сыгал чэкир бүтүн чаһана,
 Одур сэдэтин нурлу жоллары!
 Жердө лалэ рэнкли түллэр тохунур
 Нэнэмизин чораб милләри кими.
 Арабир астадан маһны охујур
 Сэдэfli бир сазын телләри кими.
 Бүтүн кайната күнэш үрэкдир,
 Онлар бу үрэјин ган дамарлары.
 Нэр шүа һөрүкдүр, охдур, лэлэкдир.
 Чан атыр һэмишэ торпага сары;
 Шүалар итсэ дэ ахшамымызда
 Көјгуршағы кими евимиздэдир.
 Галыр шэфэглэри илһамымызда,
 Нуру гэлбимиздэ, севкимиздэдир.
 Шүалар торпагда шэкиллэр чэкэн
 Рэссамын бојасы, нахышларыдыр.
 Көјдэн жағыш кими гызыл зэр төкэн
 Күнэшин «меһрибан бахышларыдыр».

1972, Чэбрајыт

Достум мотосиклети
 Сүрдүкчэ дағ ашағы,
 Бизи өз көрпүсүндэн
 Кечирди көјгуршағы.
 Ајрылыгдан көврэлиб
 Сэрт гајалар эјилди.
 Жоллар, чығырлар, излэр
 — Сағ ол, сағ ол—дејирди.
 Дағ башындан агачлар
 Голларыны узатды,
 Булулдар да көврэлиб
 Ардымызча су атды.
 Мэнсэ бешик-гајыгда
 Жол кетмирдим, учурдум.
 Бир тэрэфим нэһэнк дағ,
 Бир тэрэфим учурум.
 Ипэк түллэри илэ
 Думан көтүрдү бизи,
 Жерэ, арана гэдэр
 Ахыб өтүрдү бизи!
 Бурда бизи јамјашыл
 Бир дүзэ атды думан,
 Чэкиб этэклэрини
 Кери гајытды думан.
 Елэ бил бир дијардан
 Башга дијара кэлдик,
 Көчэри гушлар кими
 Гышдан баһара кэлдик!
 Күнэш ишыгларыны
 Сачды бир ан ичиндэ,
 Кери бахдым — дағлары
 Көрдүм думан ичиндэ!

1973, Балакэн

ГЫЗЛАР БОХЧАСЫ

Дағ этәји... баһарын
Ән көзәл бағчасыдыр,
Тәзә бир күл көрүрәм,
Бу, гызлар бохчасыдыр.

Бир балача кол үстә
Жарпаглар атлас кими,
Чичәкләри гызары
Јетишән килас кими.

Бунлар дөнүр алова,
Күндән-күнә алланыр,
Гашында јагут олан
Сырға кими салланыр.

Шәфәг рәнкли гармона
Бәнзәдирәм бу күлү,
Бәлкә кичик китабдыр
Гызыл чилдә бүкүлү?!

Ачыланда пајызда
Ичиндә нә көрүнүр,
Јохса гызыл бир үзүк,
Јохса инчи, јохса дүрр?!

Ачылдыгча гатлары
Бирләшиб дүмдүз олур,

Гәрибәдир, бу чичәк
Бешкушә улдуз олур.

Бу гызлар бохчасындан
Гызлар дәстә бағлајыр,
Онлары бәр-бәзәкли
Бохчасында сахлајыр.

1976, Илич рајону

◆ „ЛИРИК НОТЛАР
ДЭФТЭРИНДЭН„

КӨЧЭРИ ГУШЛАРА

Еј көчэри гушлар, көчэри гушлар,
Тэрк етдиниз бизим шәһэри, гушлар.
Бурда бир хатирә гојмадыныз сиз,
Нә эзаб, нә агры дујмадыныз сиз.
Мәнимсә үрәјим дүшүб һәсрәтә,
Әбәди јер вериб бир мәһәббәтә!
О кечичи дејил, өтәри дејил,
Еј гушлар, сизин тәк көчэри дејил!

1963

КИЗЛИ СЕВКИ

Ашыб дашса да севким синәмдә бир сел кими,
Дәниз өз гучағында инчи кизләдән кими
Кизләтдим бу севкими.
Дедим мәнән хәбәрсиз,
Сәнин дә үрәјиндә севки доғсун гәдәрсиз.
Дедим бәсләмәјәсән нә мәрһәмәт, нә инсаф,
Биркә севкимиз олсун; бөјүк, тәмиз, инчә, саф...

98

Дујдум ки, чох зәрифсән,
гәлбин рүбаб кимидир,
Фәгәт бәрбәзәк үчүн, фәгәт парылты үчүн
аһәнрүба кимидир.
Көрдүм ки, јағлы дилләр сәни јаман чәзб едир,
Көрдүм ки, сүн'и күлләр
сәни јаман чәлб едир.
Севкими ачмасам да,
Көнлүмдәки ишығы
мән сәнә сачмасам да,
Буну билмә сәһв кими,
Фәрги јох даһа мәнә, истәјирсән сев кими,
Парылтылар, ишыглар гојмады ки, дујасан,
Мәним уча севкими,
мәним кизли севкими!

1964

АЈРЫЛЫГ

Бу гәдәр бир јердә дајанмаг олмаз,
Бир аз узаглашдын... Јенә дә бир аз.
Дајандын, дајандым... сән кетдин, кетдим,
Күлүб әл едәндә мән дә әл етдим.
Дујдум ки, ајрылыр, ајрылырыг биз,
Дујдум гәлбимизә од салырыг биз.
Ајрылан додаг, әл, ајрылан бәдән,
Од тутуб алышдыг сөјлә, бәс нәдән?!

99

Узагда, узагда дуруб дајандыг,
Күнэш, дэниз кими алышыб јандыг.

Ики булаг кими ашыб-дашырдыг,
Булаг сулары тэк гучаглашырдыг.

Көзө көрүнмэјэн гүввэ вар иди,
Бизи бирлэшидирэн бахышлар иди.

Бу нечэ ајрылыг, а меһрибан гыз,
Ахы ајрылмырды бахышларымыз!

Чэтинлијэ дүшсэн, човгуна дүшсэн,
О заман јадына сал бахышлары.

Тэк галсан сөһбэт ет, диндир, данышдыр
О лал бахышлары, лал бахышлары!

1963

ЈОХДУР СЭНДЭ...

1960

Бахырам сэнэ мэн кэдэр ичиндэ,
Дујурам көзүндэ мин шэфгэт һисси.

Сэнин һэр сөзүндэ, һэрэкэтиндэ
Мин еһтирам һисси, мин һөрмэт һисси.

Кэдэрлэ сүзүлэн бахышларында
Дујурам бэ'зэн дэ мэрһэмэт һисси.

Јохдур сэндэ тэкчэ мэхэббэтимэ
Чаваб верэ билэн мэхэббэт һисси!

1962

ЛАЛЭ

Ај лалэ, һүснүнэ вурулуб инсан,
Доғрудан бэзэксэн чөлэ, чэмэнэ.
Тэк гаралан халын сајылыр нөгсан,
Анчаг нөгсанын да јарашыр сэнэ.

1968

ЛАЛ БАХЫШЛАР

Ајрылыг күнүндэ бир ишыг кими
О гыздан һэдијјэ ал бахышлары.

Елэ ет, көнлүнүн күзкүсү олсун,
Күзкүјэ эбэди сал бахышлары.

Көз тарын пэрдэси, кирпиклэрсэ сим,
Хэјал мизрабыјла чал бахышлары.

100

АЈРЫЛДЫН...

Сэн мэндэн ајрылдын... Галдын хэбэрсиз
Көнлүмүн, руһумун фыртынасындан.
Санки бир көрпэни гэмсиз, кэдэрсиз
Ајырыб апардын өз анасындан.

1967

101

ДЭЖИШСЭН ДЭ...

Рэнкин бир аз солубдур,
Һаны о инчэлижин?!
Кэлиб кечди жанымдан
Ишыг кими кэнчлижин.

О шаграг күлүшлэрин
Һардаса итиб сэнин.
Лалэ жанагларында
Кэдэр, гэм битиб сэнин.

Сачларына бахырам,
Зил гара да солармыш!
Гејри-ади бир көзэл
Бу күн ади олармыш!

О гајғы долу бахыш,
О меһрибан сас галыр...
Өзүн дэжишсэн дэ сэн,
Севкин дэжишмэз галыр...

1963

ЧОХ СЕВДИЈИМ, ФЭГЭТ...

О гыз—зирвэ,
Булуд кими она догру чан атырам, чан атырам,
Хэјалымда
Нечэ ше'р, нечэ фикир, нечэ пағыл јагадырам.

102

Мэним онда
Көрдүјүм о көзэллији, чазибэни дүјмаз неч кэс,
Неч кэс, неч кэс
О көзэли мэним кими севэ билмэз!
Гыз—мө'чүзэ,
Һэр аддымы, һэрэкэти үрэјимдэ бир из олуб,
Чох севдијим,
Фэгэт чала билмэдијим маһны кими эзиз олуб!

1969

КЭЛЭЧЭК ҮЧҮН

Кејф үчүн кетмэсэм экэр мешэјэ
Күлүб додагыны бүзэр бэ'зиси.
Ујмаг истэмирам јерсиз нэш'эјэ,
Шараб ичмэјэндэ күсэр бэ'зиси!

Нэ үчүн шарабдан беш элли тутум,
Ону јери кэлсэ ичэчэјэм мэн.
Маст олуб дүнјаны нијэ унудум,
Онсуз да дүнјадан көчэчэјэм мэн!

Өмүр ахыб кечмэз тојла, дүјүнлэ,
Мэн ары дејилэм күл-чичэк үчүн.
Ахы јашамырам тэкчэ бу күнлэ,
Һэм дэ јашајырам кэлэчэк үчүн!

1967

103

Бэ'зэн бир-биримиздэн
 Биз узагда галырыг,
 Дујгу долу бир дэниз
 Јарадыр бу ажрылыг.
 Бу ничрандыр бэлкэ дэ
 Севкимизин сынагы,
 Сэнсиз галан евимин
 Сэнсэн хэјал гонагы.
 Вүсал сахиллэринэ
 Ахыр бу далга-ничран,
 Илк севки чағларына
 Одур бизи гајтаран!
 Хэјалымда, јухумда
 Излэјирэм сэни мэн,
 Илк дэфэ көзлэјэн тэк
 Көзлэјирэм сэни мэн.
 Бирдэн алов бахышын
 Нарданса јада дүшүр,
 Ода дүшмүш үрэјим
 Тэээдэн ода дүшүр.
 Ничран вахты бэлкэ дэ
 Дэринлэшир севкимиз,
 Тэээлэшир севкимиз.
 Ширинлэшир севкимиз.
 Көзэллэшир севкимиз.

Күлдандакы чичэклэр
 Даһа гоһулу дејил.
 Әсил севәнлэр үчүн
 Ничран горһулу дејил!

АХТАРМА

Дағлары кээсэн әкәр
 Шимшәји ахтарма сән,
 Дүзләри кээсэн әкәр
 Күләји ахтарма сән.

Чаһачағ шимшәк өзү,
 Әсәчәк күләк өзү.

Думан дүшсә көнлүнә
 Ахтарма думаны да,
 Туфан дүшсә көнлүнә
 Ахтарма туфаны да.

Кәләчәк думан өзү,
 Гопачағ туфан өзү!

Ахтарма севкини дэ
 Ахтарма шимшәк кими,
 Ахтарма күләк кими,
 Ахтарма думан кими,
 Ахтарма туфан кими.

ДЭРМЭ:

Сөһәр чагы, багча-баг,
Тээ ачылан занбаг!
Елэ зэриф,
    елэ ағ,
Дәрмэ,
    дәймэ,
        дажан бах!
Ахы, бу көзэллжи
Асан дежил газанмаг!
Дәрмэ,
    дәймэ, дажан бах,
Гој јашасын о занбаг!

ЗЭҺМЭТЛЭ

Зәһмәтлэ бағлыдыр өмрүм, һәјатым,
Мән әли гојнунда дажанмамышам.
Ишсиз кечмәмишдир бирчә саатым,
Одур ки, һеч јанда утанмамышам.
Зәһмәт олан јердә дүшмәрәм дәрдә,
Әл-голум јорулмаз, фикрим усанмаз.
Зәһмәтсиз бир гучаг пул төксәләр дә
О пула һеч заман әлим узанмаз!

106

ЕЈ ДӘГИГӘ!

— Еј дәгигә, дајан бир...
— Ахы, нә олуб, нәдир?!
— Сөзүм вар...
    — Даһа кечдир!
Нә инчи, нә дә гәм је,
Сөзүнү мәнән сонра
Кәлән дәгигәје де!

1974

«ЛИРИК ДАМЧЫЛАР» СИЛСИЛӘСИНДӘН

1971

1

Кәшфләр, мө'чүзәләр артыр илбәил,
Инди Аја учмаг мө'чүзә дејил.

2

Дамчы сәс салыр:—Тап, тап...
О нә дејир, дүшүн, тап!

3

Илк кәнчлик чағындан сән елә сев ки,
Гәлбиндә әбәди галсын бу севки!

4

Јолу таныса инсан,
Һеч вахт чыхмаз јолундан.

1972

107

5

Ушагда көзэлдир ушаг сафлыгы,
Жатыр варлыгында булаг сафлыгы.

6

Шөһрәт үчүн јашајан
Анчаг она чан атды,
Шөһрәти дүшүнмәјән
Кәлиб шөһрәтә чатды.

7

Дејирәм гызымыз нә тез бој атды,
Сәнин о вахтдакы јашына чатды.
Нечә тәрәвәтли галыб севкимиз
Јенә дә гәлбимдә туфан јаратды.

1974

САЛАМ!

Салам, кәләчәк Заман,
Салам, кәләчәк Инсан!
Дүнәнә баха-баха
Бир өмүр сүрүрәм мән.
Гәрибәдир, сизи дә
Јахындан көрүрәм мән.
Салам, кәләчәк Заман,
Салам, кәләчәк Инсан!

1974

108

ДАМЛА

Дамла тәк гурујарам
Әкәр мәни јар атса.
Донуб дәниз оларам
Дамла үмид јаратса!

1974

БИР ГУЧАГ ЧИЧӘК

Әлван чичәкләрин әтри, гохусу,
Артырыр үрәкдә һәјат дүјгусу.
Көзәлдир гырмызы, сары, ағ чичәк,
Даһа көзәл олур бир гучаг чичәк!

1973

АЛДАНМА

Алданма бәрг вуран мирвариләрә,
Мирвари көзәлдир, анчаг сојугдур.
Алданма вә'д едән јағлы дилләрә,
Һәр кәлмә кизличә атылан охдур.
Сөзләр, мирвариләр бәхш едәнләрин
Һәр шеји олса да, севкиси јохдур!

1974

◆ . КИТАБЫН ИЧИНДЭКИЛЭР

Өмүр нэгмәси

Хејирхалыг	3
Тәјјарә Бакыја енир	4
Сәһәр	6
Гар јагыр Шаһбуза	7
Тәмиз оlanda	9
Далга	10
Күнләр	11
Даһнләр	14
Өмүр нэгмәси	16
Јан!	18
Һәр јанда јашајырам	19
Күн кәлир, күн кедир	21
Кәнчлик мәнән узаглашыр	22
Дәрилмәмиш бәнөвшәләр	23
Фәһлә әлләри	24
Мешәниң дәринлијиндә	25
Суаллар, хәјаллар	27
Мешәдә армуд ағачы	28
Гајалар	30
Мәним амам ачардыр	32
Бир ганад истәдим	33
Күнәш	34
Үфүгләр далында	36
Мешә пайыз вахтында	37
Профессор Әли Султанлынын хајирәсинә	39
Јанан булудлар	41
Илләр гајытмаса да	42
Зирвә	46
Баһара бәнзәјән пайыз	47
Хатирәләр дәфтәри	49

Улдузлар... дүшүнчәләр	50
Мартин Иден	52
Тој күнүндә кәдәри хатирә	53
Веласкесин әсәри	57
Тәләјә дүшән чүјүр һаггында баллада	58
Кукла алмајән атаја мәктуб	60
Севән гызын сөһбәти	61
Зәрифлик	64

Һәр илдән бир ше'р

О тәпәләр, о јамачлар	65
Кәл, Хәзәрим	66
Үрәјимин зирвәсиндән	67
Булудлар	68
Бакыдан ајрыланда	69
Јанан ағачлар	70
Дурналар	71
Кәдәбәјдә гыш	73
Һәкәри чајы	74
Анамын гучагында	75
Сәни һәр јанда көрдүм	76
Көзләрем	77
Чәттиң олар	79
Кәзирәм вәтәни	80
Мешәдә јагыш	82
Јахындыр улдузлар мәнә	83
Хан сарајы... гоша чинар	84
Астараја чатмамыш	86
Әлвида, Едитт, әлвида	87
Овчу дејиләм	89
Чинар мешәси	90
Шүалар	92
Дагдан арана ениндә	93
Тәбәссүм	94
Дарыхырам	95
Гызлар бохчасы	96

«Лирик нотлар» дәфтәриндән

Көчәри гушлара	98
Кизли севки	98
Ајрылыг	99
Лалә	100
Лал бахышлар	100
Јохдур сәндә	101
Ајрылдын	101
Дәјишсән дә	102
Чох севдијим, фәгәт	102
Кәләчәк үчүн	103
Горхулу дејил	104
Ахтарма	105
Дәрмә!	10
Зәһмәтлә	10
Еј дәгигә!	10
«Лирик дамчылар» силсиләсиндән	107
Салам!	108
Дамла	109
Бир гучаг чичәк	109
Алдайма	109

Редактору Мүзәффәр Шукүр. Рәссамы А. Мәмәдов.
Бәдши редактору Н. Нәсиров. Техники редактору С. Әһмәдов.
Корректорлары М. Күлүшова, К. Мәмәдһүсәјнова.

Лыгылмаға верилмиш 15/III-1977-чи ил. Чапа имзаламмыш
8/VI-1977-чи ил. ФГ 00567. Қағыз форматы 60×90¹/₃₂. Қағыз № 1
Физики чап вәрәги 3.5. Шәрти чап вәрәги 3.5. Учот нәшр. вәрә
ги 3.2. Сифарыш № 299. Тиражы 4600. Гијмәти 39 гәп.

Азәрбајҗан ССР Назирләр Советинин Дөвләт Нәшријат
Полиграфија вә Китаб Тичарәти Ишләри Комитәси

Азәрбајҗан Дөвләт Нәшријаты, Бақы, Нүсү Начыјев күчәси, № 4
26 Вақы комиссары адына мөтбәә, Әли Бајрамов күчәси, № 4

39 гэл.

